

© Deze tekst is auteursrechterlijk beschermd

Artikel: Communicatie tussen school en gezin

Auteur(s): Maurits Wysmans en Rik Prenen

Datum: oktober 2009

Communicatie tussen school en gezin

“De richting waarin het water vloeit, waarom het nu eens rustig kabbelt en dan weer kolkend zijn weg zoekt, is afhankelijk van de bedding waarin het stroomt.”

Goede communicatie heeft wellicht méér te maken met het zich bewust zijn van het proces en de interactie tussen de gesprekspartners (de bedding van het gesprek), dan met gevleugelde uitspraken en tactische one-liners.

Communicatie met anderen is voor velen een van de grootste uitdagingen waar ze in hun werk voor staan. Je mening delen met collega's, met leerlingen, met de leden van het schoolteam, met ouders. Samenwerken met anderen en daarbij relaties opbouwen om je werk gedaan te krijgen. Het zoeken naar perspectief in moeilijke, soms vastgelopen situaties. Het balanceren tussen werkelijkheid en wenselijkheid, tussen afstand en nabijheid. Het kluwen van relaties, loyaliteiten en emoties beseffen en ontwarren... het is een klein wonder dat mensen nog met elkaar praten en elkaar nog verstaan ook!

Zij die nog het rustieke idee koesterden dat ouders onvoorwaardelijk volgzaam de goede raad van leerkrachten slikken, hebben hun verwachtingen noodgedwongen moeten bijstellen. Ouders willen in het gesprek met leerkrachten als volwaardige partners worden bejegend.

Leerkrachten vertellen dat ouders het belang van hun eigen kind in overdreven mate centraal stellen en weinig rekening houden met de hectische klassituatie. Ze jammeren ook over het toenemende gebrek aan respect vanwege de ouders; de opinie van de school wordt in twijfel getrokken, zelfs beslissingen van de klassenraad worden voor de rechtbank beslecht. Maar ook de gesprekstechnische kant van het oudergesprek baart hen zorgen: hoe breng je slecht nieuws over en hoe ga je om met weerstand als “de haring niet wil bakken”, wat met agressie?

Ondanks het feit dat ouders en leerkrachten het allerbeste wensen voor de leerlingen en beide partijen profijt halen uit een constructief gesprek, raakt men soms niet verder dan de goede bedoelingen.

Soms heeft dat te maken met praktische beslommeringen: het ogenblik van gesprek komt niet goed uit (**schoolpoort**), er is te weinig tijd om de dingen grondig te bespreken, men heeft zich onvoldoende kunnen voorbereiden, er is teveel rumoer, of ouders klappen dicht voor het presidium van leerkracht, zorgbegeleider, directie en CLB-medewerker. Vaker heeft het te maken met knelpunten in de communicatie zelf: de gesprekspartners herkennen mekaars boodschap niet, houden er verschillende interpretaties op na of men raakt niet akkoord over de voorgestelde aanpak.

Het valt op dat de communicatie tussen leerkrachten en ouders niet altijd als vanzelfsprekend verloopt. Zo vinden ouders het belangrijk dat leerkrachten proberen om

hen echt te begrijpen en daarbij oog hebben voor de soms zeer specifieke omstandigheden in het gezin.

Ouders willen ook dat voldoende tijd wordt genomen om naar hen te luisteren en dat hun zorgen ernstig worden genomen. De klassieke '10-minutengesprekken' scoren niet hoog in het lijstje van de ouderlijke "to do's". De indruk 'op het matje' te worden geroepen zorgt voor kippenvel.

**"Communicatie is als een spel.
Het volstaat niet de regels te kennen.
Je moet het spel spelen".**

Ons boek is ontstaan uit de ervaring met leerkrachten die zegden dat ze niet zo vertrouwd waren in gesprekstechnische omgang met ouders, bijvoorbeeld bij het aankaarten van een leerprobleem. Het leek ons interessant om een aantal inzichten uit onze klinische praktijk te bundelen. Wij vertrokken van een aantal vaststellingen. Wat verlangen ouders van leerkrachten? Ouders vragen om begrip. Ze willen dat men hen ernstig neemt in hun bekommernissen. Ouders willen niet te snel bekritiseerd worden door de leerkracht. Aan de andere kant zijn er de leerkrachten, die vaststellen dat ouders zich eisend durven opstellen, soms weinig respect tonen, en vooral naar het belang van hun eigen kinderen kijken. Maar vanuit onderhandelingsoogpunt hebben ouders en leerkrachten dezelfde belangen. Beiden willen het beste voor het kind.

Opletten met de klassieke interpretaties en labels als 'kansarm', 'allochtoon', 'kwetsbaar' ...

Zeker op het domein van opvoedings- en gedragsproblemen heerst vaak het credo dat men het ongepaste gedrag van kinderen en jongeren in de klas, best kan oplossen via tussenkomsten in de gezinssituatie.

Hiermee hangen opvattingen samen als zouden ouders door onkunde of onwetendheid niet in staat zijn hun kinderen op te voeden tot fatsoenlijke volwassenen.

Persoonlijk gruwel ik van het idee om een kansarm gezin ook meteen als pedagogisch dysfunctioneel te etiketteren.

Ja, ze zouden deels mee oorzaak zijn van het afwijkend gedrag van hun kinderen. Het klassieke schuldmodel.

Wij opteren voor een interactionistische kijk op zorgvragen, waarbij wordt nagegaan hoe leerkrachten opvoeders en leerlingenbegeleiders samen met ouders aan de slag kunnen gaan om moeilijkheden uit te praten, elkaar te leren begrijpen, elkaar te respecteren, elkaar te helpen, van elkaar te leren...

Deze redenering is van toepassing op ieder gezin.

'Je leeft alleen op een eiland in een zee van onbegrip' zei onlangs een ouder. Kinderen en ouders worden immers voortdurend geappelleerd vanuit normatieve en gereguleerde samenhangen, -zeg maar competenties- die je moet halen.

De juf van wiskunde zegt: 'Je moet dat hoofdstuk kennen, anders ga je mislukken en dan wordt het weer een jaar later dat je afstudeert.'

Een andere leerkracht: 'We weten wel dat hij anders is dan andere jongens maar u moet niet denken dat ik daarvoor mijn manier van les geven, ga veranderen.'

Een kind met probleemgedrag, zulk een kind kan toveren. Het tovert het gezin om tot een gezin dat overal met argusogen en gefronste wenkbrauwen bekeken wordt. Voor ouders is het meestal geen pretje om je te realiseren dat je geen gewoon gezin bent. Nogal wat ouders stoppen al hun energie in het zoveel mogelijk normaliseren van het gedrag van hun

kind zodat het in de buitenwereld niet meer opvalt.

Met ons boek hopen we aan te geven dat de focus dient te liggen op samenwerkingsgedrag met de buitenwereld. Zodat de leerkracht meer in staat is zich anders af te stemmen op het ongewone in de levenswandel van een aantal kinderen/jongeren.

Dit vereist uiteraard een aantal gesprekstechnische vaardigheden, die voor specifieke gezinnen wel wat specifiek (trager, eenvoudiger, meer herhaling...) maar niet fundamenteel anders zijn.

Bestaan er trouwens 'andere' technieken voor 'andere' gezinnen?

Ouders zoeken naar het perspectief. Je hoort dat ook wel van ouders. Onlangs een moeder die vraagt hoe het verder moet met haar zoon. De toekomst is een enorm vraagteken, soms een zee van uitzichtloosheid. Een ballade van dingen die nooit overgaan.

Adviezen worden gemakkelijker geaccepteerd naarmate ze herkenbaar, positief geformuleerd en uitvoerbaar zijn. Dat lijkt de logica zelf, doch in de praktijk wil die wel eens tegenvallen.

Nog steeds worden ouders geconfronteerd met een "take it or leave it" aanpak waarbij de vooraf geconstrueerde 'genezingstheorie' uitvoerig wordt gepropageerd. In vrijwel alle gesprekken checken de partners constant af in welke mate de voorgestelde remedie werkbaar is.

De communicatie tussen ouders en leerkrachten wordt beïnvloed door allerlei percepties en cognities. Voor we het in de gaten hebben worden we beslopen door allerlei opvattingen over wie de ouders zijn, over wat ze denken, wat hun verwachtingen zouden kunnen zijn. Dit geldt nog in crescendo als er sprake is van een label als 'kansarm' of 'allochtoon' of ...

Mild glimlachend herinner ik mij de valkuilen waar ik zo nu en dan tijdens mijn loopbaan van hulpverlener argeloos in trapt.

Ik herinner mij de gesprekken waarbij ouders voortdurend op hun inschattingfouten werden aangesproken. Dan waren hun verwachtingen ten aanzien van hun kind te hoog, dan weer te laag. Of ze werden getypeerd als overbeschermend, overbezorgd, afhankelijk, pedagogisch blunderend.

En dan is er nog de niet-geliefde ouder, de incompetente ouder of de zeurende ouder, die het werk van de leerkracht nodeloos ingewikkeld maakt. De ouder die in de weg loopt.

Die ouder kijkt op naar de leerkracht, de opvoeder, de zorgbegeleider.

De leerkracht-opvoeder wordt, in een expert-positie geplaatst. En het is o zo verleidelijk om even een pedagogisch punt te scoren.

Maar ouders vragen zelden zomaar een tip, en wanneer een ouder naar een tip polst, is het misschien het moment om een gesprek te arrangeren.

Liever in het gesprekslokaal dan aan de schoolpoort.

Maurits Wynants is Docent KHleuven, departement Sociale School Heverlee, deskundige opvoedings- en gedragsproblemen en gastprofessor aan de Universiteit Hasselt. Hij geeft ook gastcolleges aan de universiteit van Rostov, Rusland

Rik Prenen is CLB- verantwoordelijk regionale ondersteuningscel en Gastprofessor KHleuven, departement Sociale School Heverlee.

Zij zijn auteurs van het boek 'PRATEN MET OUDERS', uitgegeven bij Cego.

Zij verzorgen ook navorming en nascholing. Mail voor meer info:

Maurits.wysmans@telenet.be.